

MONITOR POLSKI

DZIENNIK URZĘDOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 22 listopada 2021 r.

Poz. 1068

UCHWAŁA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 29 października 2021 r.

w sprawie ustanowienia roku 2022 Rokiem Józefa Mackiewicza

Józef Mackiewicz, jeden z największych w dziejach pisarzy polskich, urodził się 1 kwietnia 1902 roku w Petersburgu. Dzieciństwo i młodość spędził na Wileńszczyźnie.

Od stycznia 1919 roku, czyli już jako siedemnastoletni ochotnik, walczył przeciwko bolszewikom w Dywizji Litewsko-Białoruskiej, a później na własną prośbę – w 13. pułku ułanów, dowodzonym przez majorów – braci Jerzego i Władysława Dąmbrowskich. W tym czasie zetknął się z rosyjskimi i białoruskimi sojusznikami w oddziałach generała Stanisława Bułak-Bałachowicza. W 13. pułku walczył aż do zwycięstwa nad bolszewikami.

Po wojnie odbył studia przyrodnicze na uniwersytetach w Warszawie i Wilnie. Rozpoczął współpracę z wileńskim pismem „Słowo”, redagowanym przez swojego starszego brata – Stanisława Cat-Mackiewicza, i dał się poznać jako patriotą wielonarodowego i wielowyznaniowego dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. W latach 30. ukazały się jego pierwsze utwory literackie: nowele, sztuka teatralna, powieść kryminalna oraz tom reportaży pt. „Bunt rojstów”.

Po wybuchu II wojny światowej, gdy Wilno zajęli Litwini, przez kilka miesięcy wydawał polski dziennik „Gazeta Codzienna”. W Wilnie przetrwał okupację sowiecką, a po tym, kiedy to miasto trafiło pod okupację niemiecką – odmówił wydawania kolaboracyjnego pisma w języku polskim. Gdy zamieścił w „Gońcu Codziennym” kilka antybolszewickich tekstów, został oskarżony o współpracę z Niemcami. Od wyroku skazującego uratowali go kierownik Biura Informacji i Propagandy Okręgu AK Wilno Zygmunt Andruszkiewicz oraz wybitny pisarz i żołnierz Sergiusz Piasecki. Po wojnie został oczyszczony z zarzutu kolaboracji. W maju 1943 roku, za zgodą polskich władz podziemnych, był świadkiem prowadzonej przez Niemców ekshumacji ciał oficerów zamordowanych przez Sowietów w Katyniu.

W 1944 roku Józef Mackiewicz, wraz z żoną Barbarą Toporską, uciekł do Warszawy, a następnie do Krakowa, gdzie napisał broszurę pt. „Optymizm nie zastąpi nam Polski”. Następnie małżonkowie przedostali się do Rzymu. Tam powstał reportaż „Ponary-Baza” – wstrząsający opis ludobójstwa dokonanego przez Niemców na Żydach oraz raport pt. „Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów” ze wstępem generała Władysława Andersa. Józef Mackiewicz publikował też artykuły w pismach: „Wiadomości”, „Kultura”, „Wilno i Lwów” oraz w rosyjskiej, litewskiej, ukraińskiej i białoruskiej prasie emigracyjnej. W 1947 roku przeniósł się do Londynu, gdzie wydano pierwszą napisaną przez niego po angielsku książkę o sowieckim ludobójstwie na Polakach pt. „The Katyn Wood Murders”. W 1952 roku zeznawał przed komisją Kongresu Stanów Zjednoczonych do zbadania zbrodni katyńskiej.

W 1955 roku Mackiewiczowie przenieśli się ostatecznie do Monachium, gdzie mieszkali do końca życia. W kolejnych latach powstawały jego najważniejsze dzieła literackie oraz kolejne teksty publicystyczne, niektóre napisane wspólnie z Barbarą Toporską. Były to przede wszystkim powieści: „Droga donikąd”, „Karierowicz”, „Kontra”, „Sprawa pułkownika Miasojedowa”, „Lewa wolna”, a także zbiory esejów i publicystyki: „Zwycięstwo prowokacji”, „Ściągaczki z szuflady Pana Boga”, „Nie trzeba głośno mówić”, „W cieniu krzyża”, „Watykan w cieniu czerwonej gwiazdy”, „Droga Pani...”, „Fakty, przyroda i ludzie”.

W warstwie faktograficznej, o którą Mackiewicz szczególnie dbał, przedstawiał życie mieszkańców pogranicza polsko-litewsko-białoruskiego na tle przełomowych wydarzeń historycznych i odwoływał się do tradycji wielonarodowej I Rzeczypospolitej. Był nieprzejednanym wrogiem totalitaryzmów, szczególnie komunizmu, poszukiwał wszystkiego, co mogłoby łączyć mieszkańców Europy Środkowo-Wschodniej, w tym antybolszewicką opozycję w Rosji, na drodze ku wolności narodów.

Od strony artystycznej były to teksty łączące fakty z fikcją literacką, zawierające znakomite opisy przyrody i mistrzowskie przedstawienie psychologicznych motywów działania bohaterów powieści. Stworzył oryginalny model powieści fabularno-dokumentarnej epicko przedstawiający obraz rzeczywistości. W wielu reportażach pisarz ukazywał bezpowrotnie utracone Kresy Wschodnie wielkiej Rzeczypospolitej. Jego życiowe motto stanowiły słowa: „Tylko prawda jest ciekawa”.

Józef Mackiewicz zmarł 31 stycznia, a Barbara Toporska 20 czerwca 1985 roku. Oboje zostali pochowani w Londynie. W PRL twórczość Mackiewicza była zakazana i niemal niedostępna. Jej poznanie stało się możliwe dzięki rozwojowi wydawnictw drugiego obiegu. Od 2002 roku przyznawana jest Nagroda Literacka imienia Józefa Mackiewicza. Jego twórczość cieszy się wielkim uznaniem krytyków i badaczy literatury.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w stulecie urodzin wybitnego pisarza – uznając wielkość jego dorobku wytrwale wspierającego idee: niepodległości Polski, wolności i przyjaznego współistnienia narodów Europy Środkowo-Wschodniej i niezłomnego oporu przeciwko komunizmowi, oraz uniwersalne wartości jego prozy literackiej – ustanawia rok 2022 Rokiem Józefa Mackiewicza.

Marszałek Sejmu: *E. Witek*